

KVINNORNAS
JUL

24 BERÄTTELSE I ADVENT

ROMANUS
& SELLING

KVINNORNAS JUL

—
24 BERÄTTELSE I ADVENT
—

**ROMANUS
& SELLING**

www.romanusochselling.se

ISBN 978-91-89771-26-0

Copyright © Romanus & Selling 2023

Förord: Annina Rabe

Omslag och formgivning: Hanna Säll Everö

Tryck: ScandBook, EU 2023

Innehåll

Förord	7
1. <i>Jul i Sörgården</i>	
Anna Maria Roos	13
2. <i>Klockan halv två på femtiotalet</i>	
Bodil Malmsten	17
3. <i>Advent, advent</i>	
Harriet Löwenhjem	25
4. <i>Julottan</i>	
Fredrika Bremer	27
5. <i>Julräkning</i>	
Sonja Åkesson	31
6. <i>Jul</i>	
Victoria Benedictsson	33
7. <i>Julstädningen och döden</i>	
Margareta Strömstedt	41
8. <i>Jul 1939</i>	
Karin Boye	55
9. <i>Ta det varligt, fläsk är farligt</i>	
Kerstin Ekman	57
10. <i>Granen och stjärnan</i>	
Ester Ståhlberg	65
11. <i>Utan spår</i>	
Anna-Karin Palm	71
12. <i>Domedag</i>	
Elisabet Björklund	77
13. <i>Julen i Napoli</i>	
Anne Charlotte Leffler	93

14. <i>När jag var liten</i>	
Ingrid Sjöstrand	99
15. <i>Förlorade sonens återkomst</i>	
Agnes von Krusenstjerna.....	101
16. <i>Sillmjölken</i>	
Karolina Ramqvist.....	117
17. <i>Godnatt, herr luffare!</i>	
Astrid Lindgren.....	125
18. <i>Tyst jul</i>	
Lina Nordquist.....	133
19. <i>Julnatten</i>	
Selma Lagerlöf	139
20. <i>Julen</i>	
Tove Jansson	153
21. <i>Nattlig madonna</i>	
Edith Södergran	161
22. <i>Journal, hållen av köpmans fru här i staden</i>	
Anna Maria Lenngren	163
23. <i>En julsaga</i>	
Malin Persson Giolito.....	169
24. <i>Prästgårdsjul</i>	
Emma Bendz	175

Förord

ANNINA RABE

»Ju mindre man är dess större blir julen.«

Så inleds »Julen«, Tove Janssons klassiska novell från *Bildhuggarens dotter*, som också är med i den här boken. I den lilla meningen ryms så mycket om det som utgör julens magi. För barnet – i alla fall om det är uppväxt i en miljö där jul firas – är julen ett storslaget, lysande undantagstillstånd: några få dagar där allting är upphöjt till fest och värme, godsaker och julklappar. Snällhet och trygghet. Praktfullt överdåd, innerligt mys.

I bästa fall är det så. Nu vet vi ju att verklighetens jular inte alls ser ut så för alla barn, kanske i själva verket för ganska få. Men så stark är julens mytologi, dess förtrollande dragningskraft, att den överlever de flesta kaosjular. Och den inre bilden av julen fortsätter att leva kvar, långt efter det att barnet är vuxet och julen borde ha krympt till mer realistiska proportioner.

Ändå ser jag omkring mig många vuxna som år efter år försöker återskapa sin barndoms jular, med mer eller mindre lyckat resultat. Om inte hela julen så åtminstone något av den: julens ritualer är många och det finns många måsten. Ibland orimligt många. I mitt fall är det min mammas finska kålrotslåda som måste vara med för att det ska bli en »riktig« jul. Men hur många

gångar jag än gör den, och hur bra den än blir, så smakar den aldrig likadant som den gjorde i min barndoms jular. Det ingår också i julmytologin, att det där verkligt magiska tillhör det förgångna. För i julen bor ju också ett envist vemod, det ser man kanske inte när man är liten, men det gör sig påmint ju äldre man blir.

När man är vuxen skrivs sagorna om julen delvis om, men de upphör sällan helt att existera. Oavsett om man försöker återuppliva de jular man hade som liten, om man skapar nya egna jultraditioner, eller om man helt enkelt väljer att strunta i julen, så finns den ändå ofrånkomligen där. Även att avstå från julen är ju att förhålla sig till julen. För den som är vuxen rymmer inte julen bara ljuset och förväntan och festen. Andra, mer komplicerade känslor letar sig in. Sådana som kanske anades redan i barndomen, men som man inte ser till fullo förrän man blivit vuxen.

Texterna i den här boken innehåller mycket av julens härligheter, men de fångar också de komplicerade känslorna. Här finns en hel del skuld, ånger och orimliga krav, men nästan alltid också ljus och försoning. I julberättelserna ryms familjekonflikter, ensamhet, sociala skillnader, girighet och generositet. Allt sådant som kommer fram när några dagar av överdåd ska firas, och alla inte har samma möjligheter. Det här är julsagor för vuxna. Ja, kanske för en del barn också men i första hand för oss som blivit stora nog att se julen i hela dess mångtydighet – utan att för den skull släppa något av dess magi.

Märker ni hur mycket jag redan har skrivit om julen i det här förordet utan att en enda gång ha nämnt Kristi födelse? Som ju faktiskt är anledningen till att många av oss över huvud taget firar jul? Så symptomatiskt för den till stora delar sekulariserade tid vi lever i! Sverige är idag ett förhållandevis avkristnat land. Få tror på Gud, ännu färre går regelbundet i kyrkan. Men jul firar vi fortfarande, år efter år.

Den som läser *Kvinnornas jul* kommer att upptäcka hur mycket mer närvarande det kristna budskapet är i de äldre texterna. Ju närmare vår egen tid vi kommer, desto mer abstrakt blir det. »Vi var inte religiösa men vi visste hur sångerna gick« skriver Bodil Malmsten i novellen »Klockan halv två på femtiotalet«. Alla vet hur sångerna går, men ingen minns längre varför.

I Anna-Karin Palms novell »Utan spår« dyker Jesusfamiljen oväntat upp mitt i samtiden en kall vinterdag, då en stressad nutidskvinna är ute i skogen på jakt efter en julgran. Hon är så upptagen av tankar på att skapa den perfekta julen för sina barnbarn att hon åker vilse på sin skoter. I en övergiven stuga möter hon ett par med ett nyfött barn. De säger ingenting, men de har ett märkligt, lyckligt ljus över sina ansikten. Kvinnans reaktion är sekulärt samtida: inte kan de sitta där i ett utkylt ruckel och frysa med ett nyfött barn. Är de flyktingar? Ska hon ringa polisen eller socialtjänsten? Hon bestämmer sig för att låta dem komma hem till henne över julen, men när hon återvänder dagen därpå är familjen spårlöst försvunnen. Kvar finns bara den djupt kristna essensen; människans vilja att hjälpa. Den finns där, har överlevt all sekularisering. Kanske är vi trots allt inte så avkristnade som vi tror?

Men med kärleksbudskapet följer också mindre ädla känslor och skenhelighet. »Julen är hycklarnas högtid«, tänker den sorgtyngda Ebba i Malin Persson Giolitos »En julsaga«: »Den årligt återkommande decemberteatern. Plötsligt skulle varenda jävel skänka nötkräm och myggnät till svältande barn, plantera träd i Amazonas, samla ihop noppiga tröjor till välgörenhet och sitta på parmiddagar och påstå att vi-funderar-faktiskt-på-att-låta-en-ensamkommande-sova-i-gästrummet.« Hon betraktar det gigantiska berget med julklappar som, till synes obekymrat om klimatkrisen, tronar i vardagsrummet.

Hyckleri och skamlös materialism är nu inte något specifikt för vår tid om någon trodde det. I en av bokens äldsta texter, Anna-Maria Lenngrens satiriska »Journal, hållen av köpmans fru här i staden« får den välbärgade köpmansfrun en »praktig« briljantring i julklapp och noterar belåtet att presenten väcker avund hos de övriga närvarande fruarna. Under några hektiska juldagar läxar hon upp tjänstefolket, inhöstar beröm om allt från sitt utseende till sitt perfekta värdinneskap, skvallrar och ondgör sig över sin rika men griniga make. Till kyrkan orkar hon inte gå. Det är en väldigt rolig novell, som känns märkligt modern.

Texterna i *Kvinnornas jul* sträcker sig från 1700-talet och fram till vår tid. De är ett fint tillfälle att påminnas om och lära känna några av våra främsta äldre kvinnliga författare. Namn som Selma Lagerlöf, Fredrika Bremer eller Agnes von Krusenstjerna känner nog de flesta till, men hur många idag har läst något av Ester Ståhlberg, Emma Bendz eller Elisabet Björklund? Den sistnämnda med en ruggig historia om lucianatten, då de döda sägs stiga upp ur sina gravar för att gästa dem de en gång kände. Ända till trettondagen är de döda med oss, sitter vid våra bord, sover i våra sängar. Den här stormiga natten knackar det på dörren i prästgården och utanför står två främlingar ... Berättelsens namn? »Domedag.«

Julen är en ljusets högtid. Men inget ljus finns utan ett mörker att kontrastera det emot och ett mörkt stråk är påtagligt närvarande i många av de här texterna. Mitt i allt julstökande och festande finns en ödesmättad påminnelse om alltings ändlighet. Kanske inte alltid lika dramatisk som domedagen i Elisabet Björklunds novell, men om det är någon gång man ska se till att försöka gottgöra sina försummelse är det i samband med julen. Budskapet om försoning och förlåtelse är starkt i många av berättelserna, inte minst i de äldre.

Julmytologin för vuxna bygger till stora delar på saknad över barndomens svunna jular och människorna som inte är med oss längre. Julen är en märklig kombination av rituell upprepning och vetenskapen om att ingenting, ingen människa, varar för evigt. I finlandssvenska Ester Ståhlbergs hjärtskärande novell »Granen och stjärnan« sitter en dödssjuk far och klipper för sista gången till en gyllene guldstjärna. Vad barnen inte ser är att han också klippt till ett kors. De vet inte att det är den sista julen de kommer att fira med sin pappa. Det vet däremot hans hustru. När hon observerar korset svarar hennes make stillsamt: »Vi har ju vårt kors. Men stjärnan är huvudsaken.« Julstjärnan, med dess förtröstansfulla budskap, kommer att överleva honom i generationer.

Kvinnornas jul innehåller 24 texter om julen, skrivna av kvinnliga författare. Men kan man egentligen tala om en »kvinnornas jul?« Kan man påstå att julen skulle vara annorlunda för kvinnor än för män? I de här berättelserna förekommer dessutom minst lika många män som kvinnor. Men när jag läser dem blir jag ändå påmind om i hur hög grad det är kvinnor som genom tiderna har skapat julen. Som har fejat, pyntat, bakat, lagt in sill, stoppat korb och kokat gröt. Som har bockat av julklappslistor och medlat i familjekonflikter. Men som också har skapat orimliga krav för kommande generationer kvinnor. I Sonja Åkessons dikt »Julräkning« förekommer ordet »mormors« inte mindre än åtta gånger. Det är mormors mumskorb, mormors jubelsylta, mormors späckade. Och sista gången: »Mormors ideal.« Hur förhåller man sig generationer av julkrav?

»Ju mindre man är dess större blir julen« skrev Tove Jansson. Men när man är vuxen är julen också stor, fast stor på ett annat sätt. Man måste snarare försöka att inte låta den svälla för mycket, inte låta kraven växa en över huvudet. Låta julen leva i de detaljer som är viktiga just för en själv. Om det finns

ett gemensamt drag i de här 24 texterna så är det den enorma mängden detaljer som byggt våra jular genom tiderna. Sprakande brasor, tända ljus, pyntade granar, inbjudande köksdofter. Julen är ett storslaget, lysande undantagstillstånd, mitt i den mörkaste årstiden. Och, för att åter citera Tove Jansson: »Ingenting är så lugnt som när julen är över, då har man fått förlåtelse för allt och kan bli vanlig igen.«

I

Jul i Sörgården

ANNA MARIA ROOS

JULEN HOS BRUNTE OCH MAJROS

Stalldörren öppnades, och fader Anders steg in med snöiga stövlar och en lykta i handen. En stor rågkaka bar han trädd över armen. Så satte han ifrån sig lyktan och bröt kakan i två stycken. Den ena halvan räckte han åt Brunte.

»Du ska väl ha något julgott, du med«, sade han och klappade Brunte på halsen.

Blända tittade begärligt efter den andra halvan.

»Jo, var lugn, du ska nog få henne«, sade husbonden, strök Blända över nosen och gav henne den andra kakhälften.

Åter rycktes stalldörren upp. Nu var det Gustav, som kom. Han bar ett stort fång hö, präktigt hårdvallshö från Källängen, som lagts undan på lilla skullen för att sparas till högtidliga tillfällen. Han lade av höet i båda spiltorna. Och Brunte och Blända, som spärra ut näsborrarna och vädra, känna strax igen det på lukten. Vad det smakade gott, när man någon enda gång fick beta en halv dag på Källängen, det komma de nog ihåg.

Gustav ser, hur belåtet de mumsa, och klappar dem på nosen.

»Nu är det jul, Brunte!« säger han. »Nu är det jul, Blända! Det är därför ni får lite gott i dag, förstår ni.«

Och så går Gustav ut för att sätta upp en havre-nek åt småfåglarna.

Mor Anna är inne hos korna. Hon har med sig ett fång timotejhö, och hon går in och lägger ned en knippa i vart bås. I dag är ingen halm blandad i höet, det märka korna strax med stor belåtenhet.

»God jul, mina snälla kossor!« säger mor Anna och klappar dem, den ena efter den andra.

Så kommer Maja, skrattande och glad, hon bär ett fång mjuk, torkad vitklöver. Det är den bästa läckerhet en ko kan få.

»Nu är det jul!« ropar Maja, där hon går från bås till bås. »Nu är det jul, du Majros! Nu är det jul, Gullhorna!«

Och korna råma av belåtenhet över all den goda maten.

Pelle är inne hos oxarna och ger dem hö. Men Karin och Sven hålla på att ge fåren deras julfägnad, som är torr rödklöver. De klappa Ulrik och Ulrika och de andra fåren och säga: »Vet ni av, små får, att det är jul?« Och fåren svara »bä, bä.«

Greta och Olle ha bett att få mata hönsen. Pullorna få gryn i dag, goda, vita korngryn, och de kackla och skrocka, helt förnöjda också de.

Greta sjunger:

Nu är det jul, pullorna små.

Nu är det jul, kan ni förstå.

God jul, god jul, små pullor!

Och Olle stämmer in, och hönorna svara »ka ka ka«, och tuppen ropar »kukeliku«, fast det redan är kväll.

Så blir det tyst i stall och ladugård, i fårkätte och i hönshus. Och därute skina stjärnorna i den klara, stilla vinterkvällen.

JULMORGONEN

Det är midnatt. Moraklockan inne i storstugan har slagit tolv slag. Då börja djuren ute i ladugården tala med varann. De tala i denna signade julenatt om, huru det är gott att få vila, gott att

få den föda man behöver, och bäst av allt att få höra vänliga ord emellanåt. Då vill man dessemellan gärna sträva och arbeta av alla sina krafter.

Djuren kunna höra varandras röster genom de små gluggarna uppe vid taket, som förbinda stall och fåhus, hönshus och fårkätte. Brunte kan mycket väl höra, vad tuppen säger till den lilla hönan Spräcklig, och Majros hör nog, vad Ulrik och Ulrika säga till varandra. Och alla djuren känna sig vara goda kamrater, som gärna vilja hålla fred med varandra och gärna vilja göra, vad de kunna, för Sörgården och dess inbyggare.

Nattens timmar skrida hän. Men långt innan det börjat gry, blir det åter rörelse i gården. Pelle är den, som först vaknar. Han kan konsten att vakna på den tid han själv vill, och han har lovat att väcka de andra i tid till julottan. Och sedan alla i gården blivit väckta och börjat i hast kläda på sig, går Pelle ned i stallet, ryktar Brunte och Blända, ger dem lite nytt foder och börjar så sela på dem.

»Kom, Pelle, och få lite kaffe!« ropar Maja i dörren. Och Pelle går upp och dricker sitt kaffe. Under tiden leder Gustav ut Brunte och Blända och spänner dem för släden. Och på den packa de nu ihop sig allesamman: far och mor, gamlamor och barnen och Maja-tösen. Endast Pelle blir hemma för att vakta gården.

Det är far själv, som kör. Och Brunte och Blända trava raskt framåt med klingande bjällror på bogträna. Stjärnorna tindra, och snön är vit, så det är alls inte svårt att se vägen, fast det ännu är natt. Och i alla stugor brinner det ljus i fönstren — klara, vänliga ljus, som tyckas vilja bringa samma hälsning, som djuren sade till varann under natten: Vi ska alla vara goda kamrater, vi ska alla hjälpa varann på vägen, så gott vi kunna.

Nu pinglar det av bjällror från alla håll. Och när man nalkas kyrkan, ur vars fönster det lyser så vackert, märker man, att så

gott som alla människor från hela socknen ha kommit för att fira julotta. Där äro ett par slädar från Norrvalla och ett par från Herrala och flera från Önnemohult. Och alla hästar från byn äro ute. Det märka Brunte och Blända strax, att här ha de alla sina bekanta.

Och människorna gå in i kyrkan, och där brusar orgeln, och där stiger sången mot de höga valven:

Var hälsad, sköna morgonstund,
som av profeters helga mun är oss bebådad vorden!
Du stora dag, du sälla dag,
på vilken himlens välbehag ännu besöker jorden!
Unga
sjunga
med de gamla.
Sig församla
jordens böner
kring den störste av dess söner

2

Klockan halv två på femtiotalet

BODIL MALMSTEN

Det är skyltsöndag på Kooperativa i Fåker på femtiotalet, Jämtland, mitt vinterland.

Skymning i gryningen, mörkblått sken över skaren, rimfrost på telefontrådarna, domherrar i kärvarna, rimfrostblommor, snövallar efter plogen. Oviksfjällen flammande mot horisonten.

Stjärnorna noggrant uppradade på himlavalvet.

Vi som sägs vara barn sätter ihop våra sparkar och kör i kortege genom Blindtarmskurvan med gnistskurar efter medarna. Genom skogen där de snötyngda granarna ensliga står och över järnvägsövergången där bilen med socknens lucia en gång fick motorstopp och klövs mitt itu av rälsbussen.

Halva lucian på ena banvallen och andra halvan på den andra. Så är det och förblir.

*

Jag vill skriva en julsägen om denna kluvenhet. Hur itu allting går när det lackar mot jul. En gammaldags sägen med gammaldags moral, ingen jävla etik.

Jag vill skriva om ljusets seger över mörkret, jag vill skriva om lucian som blir hel.

Vill jag det? Är min vilja fri eller är jag offer för ett erbjudande som jag inte kan avböja, ett övergrepp på min oförmåga att säga nej?

*

Fanny och Alexander bor inte Fåker.

Vi var inte religiösa men vi visste hur sångerna gick. Ett Jesusbarn på krubbans halm i ett trätråg med mossor och lavar, några kameler av lera, en spegelbit och tre vingliga vise män.

Julgransljusen i vattenbad så att inte huset tog eld och gården brann opp – nu har vi ljus här i vårt hus. Elektriskt ljus och vattenklosett. Täljstenselement.

Husväggarna isolerade med tidningar från krigsslutet. Kriget är slut, står det än i dag i väggarna på vår gård.

Kriget är slut.

Stjärnan från Betlehem. Palestina, Nasaret.

*

Jag går i mitt snabbköp i Finistère och väljer bland gåsleverkonserverna.

Bara en gång om året är det jul.

Jag packar min julklappskartong. Champagne och sjuttioprocentig choklad, olivoljor i olika grader av kallpressning. Smålädervaror till syskonbarnen. Calvados. Sauternes. Och gåsleverburkarna.

Lyx till de rika och ett paket ris i lådan till de fattiga utanför kassorna.

Samma trettonåring inuti mig som kräks över dubbelmoralen.
Samma rejäla knutar på snörena.
Jag postar paketet på posten, La Poste.

*

Jag är ett pubertalt dilemma av överstatliga dimensioner, dilem-
mat jul.

Den första snön, tystnaden i ett snöfall, det vita. Stearinljusen,
lukten från lacket och apelsinerna med kryddnejlikor, Jesusbarnet
och julklappspaketen, hymlandet och hyckleriet.

Schizofreni är en diagnos, ingen metafor. Jag är kluven men
inte sinnessjuk.

*

Sverige biter ihop och firar. Folk lämnar statskyrkan i drivor men
det ändrar ingenting. En präst i Täby förklarar att folk tycker det
har blivit för kostsamt, kan springa upp till två tusen om året,
folk går ur kyrkan.

Men firar mer än någonsin Jesusbarnets förutsatta födelse.

*

Nu börjar det stora slaget om leksaksmarknaden, står det skrivet,
jag är det slagfält som julen utspelas på. Adventsljusen bränner
ut sig i fönstren.

Vi är tomtebloss.

Jag kryper omkring på knä i det stora varuhuset med mina
kontokort och för ett ögonblick får kortläsaren inte kontakt med
datan, allt står stilla, heliga natt.

I Jesu namn öppnar vi inte munnen på hela julhelgen utom för att pressa in mat i den.

Jag låter mig hellre spås i mina inälvor än jag går i julottan.

Men det är ju bara jul en gång om året.

Du måste skämma bort dig.

För att du är värd det.

Vi skäms ihjäl och återuppstår på annandag jul.

Det rena mot det solkiga, gott mot ont, jag är drabbad av en kortslutning som aldrig tar slut.

Ingen är bättre skickad att skriva en julsägen än jag.

Den behöver inte handla om julen, men eftersom det är jul så gör allting det.

*

Jag pendlar mellan två kulturer, Stockholm och Finistère.

Det borde vara lärorikt, men jag blir bara dummare. Så fort jag stiger av flygbussen på Arlanda blir jag ingenting annat än svordomar och skrik. Jag skriker så ihärdigt och högt att jag ögonblickligen blir ställföreträdare för de tigande och sammanbitna svenskar som hellre staplar ihop käkarna med bultpistol än öppnar mun.

Yttrandefriheten i Sverige vilar på självcensurens trygga grund.

Här står jag med mitt formlösa vrål.

*

Jag vill skriva så som Thelonious Monk spelar Just a Gigolo, 1958.

Formen säregen men tydlig och stabil. Sorl och egenartad rytm. Melodin distinkt, han tappar aldrig berättelsen, melodin.

Just så vill jag skriva min julsägen och det går ju inte.

*

Förlust kan bara uttryckas genom form. Glädje, erfarenhet, vrede – utan form har vrålet ingen mening, utan form är du ingenting utom ditt aj.

I verkligheten är du ingenting utom ditt aj.

*

Snö är det formlösaste, men utan den enskilda flingans formfulländning ingenting alls.

*

Jag sitter i Stockholm och väntar på min julklappskartong. Den från Finistère i vad som kallas god tid avsända. Champagnen, olivoljorna. Smålädervarorna till syskonbarnen. Gåslevern.

Allt betalat och avsänt, jag sitter med beviset i hand och väntar, kommer, kommer ej.

Paketet kommer inte.

Det kommer inte för att det är stulet av Karl-Bertil Jonssons franska motsvarighet eller på Tomteboda om posten fortfarande sorteras där.

Jag vill skriva min Karl-Bertil Jonsson, inte går det.

Någon frågar mig om det finns en linje i det jag skriver. »Jag skriver om människans oförmåga att stå ut med sin otillräcklighet.«

Svaret kommer som ett skott, ingen kan vara mer förvånad än jag. Så säker är aldrig jag.

Det är på ett stort företag i dagens Sverige. En helt vanlig hierarki utsatt för dagens nedskärningspsykopatologi.

Så händer det sig en dag att chefen för hela verksamheten, i en korridor på tredje våningen inte långt från vattencisternen och hissdörrarna, möter en anställd.

Överordnad, underställd, det är nutid, den anställde slipper säga direktörn, det är så avspänt det kan bli.

Under omständigheterna avspänt.

Står de så där och pratar tills den anställde på förekommen anledning ställer en följdfråga angående någonting chefen har sagt. Inget minnesvärt, ett konstaterande bara av vilket lag som vann Uefa Champions League 1992, hur högt Kebnekaise är, i vilken ända man börjar stoppa julkorven – ett enkelt faktum som chefen råkar vara säker på.

Följdfrågan från den anställde lyder:

»Är du säker?«

Det blir tyst i korridoren. Chefen blir tyst, han har aldrig tidigare i vittnens närvaro varit så tyst, hans ansiktsfärg stiger. Han ser sig omkring, utåt och inåt, något laddas inom honom, den anställde darrar, en oändlighet förflyter innan chefen äntligen öppnar sin mun och det väller ur honom, mycket mer än som får plats i en sägen som denna, det tar aldrig slut:

»Jag är inte säker på någonting. Jag vet ingenting, jag är ingen alls. Ett antal hopskramlade beteenden, några rykten. Saker jag tutats i. Utbildningar. Kurser jag varit på och det är ingen som har varit så mycket på kurs som jag. Vem nu det är, vem är jag?

Det enda jag är säker på är min osäkerhet.«

Detta är sant. Det har till och med hänt. Om följderna blev att sjukskrivningssiffrorna rasade och företagets förlustsiffror vändes till strålande vinst förtäljer inte historien, men så blev det nog när historien kom till personalens kännedom.

Det är inte säkerhet Sverige behöver, det är osäkerhet och tvekan.

Vad som behövs för att förlust ska vändas till vinst är inte säkerhet, vad som behövs är inte mer trygghet, det är mod att leva med att det är som det är.

Utanför Kooperativa i Fåker julgranen med utebelysningen hög som ett hus. I julslytningsfönstret tomten i naturlig storlek och aldrig så levande med jultomteskägget av fetvadd, jultomtemössan, röd anorak, grå byxor, lapptussar på fötterna och riktiga skidor och stavar.

Midvinternattens köld är hård fast klockan inte är mer än halv två på femtiotalet.

Tomten nogsamt uppstogad och på sparken julklappsäcken full med paket, i paketen allt som det någonsin var möjligt att drömma om på femtiotalet i Fåker.

Denna lusiga tomte och dessa knöliga paket, denna oskuld förlorad och lika bra det. Det är ändå aldrig oskulden i sig man vill ha tillbaks. Bara någon sorts renhet före övergreppet.

Det är drömmen du vill ha tillbaks, inte uppfyllelsen.

